

«AZƏRBAYCAN» qəzetinin 1919-cu il 8 aprel (Çərşənbə axşamı günü) tarixli 152-ci nömrəsinin ADA Universitetinin dəstəyi ilə transliterasiyası

Və hərəkətilə Avropanın şimalında yaşayan əhalinin kobud təbiətlərini yumsadı. Türklər də Asiyada iki dəfə mədəniyyəti axıntısına düşür oldular. Bunların birincisi rumları əvaz edən ərəblərin mükkəməll hüquqşünaslığı, yəni şəriət qanunları, digəri isə yunanları əvaz edən İrənin seiri, qəzalı və gözəl ədəbiyyatı olmuşdur. Hec bir sair, hətta yunanın məşhur Homer də "Sahnama" müəllifi və İrənin mədəni-fəxri (fəxri, qürur mənbəyi) olan şahri-şahiri (məşhur şahri) Firdovsiyə bərabər ola bilməz ki, bu müxtəfir dəhşin millətini-İttidan sayəsində Rüstəm pəhləvanı adlı bütün əlamət-Sərgəyə ölməz bir sima kimi yaşamaqdadır.

Ke Rostam yəli bud dar Sistan,
Mənaş kərdəm Rostam dəstən.

Əgər bir tərəfdən Firdovsi, qələminin qüvvəsilə öz istəklə pəhləvanı Rüstəmi arşi-fələya [göyə, göyün ən uca nöqtəsinə] qaldırnsa da, o biri tərəfdən Mahmud şahı haman qələminin həcvi vasitəsilə sərnigün [baş aşığı, alt-üst] edib.

"Sahnama"-ni yazmaq barədə əhd olunmuş ücreti verməmək səbəbilə qeziz məqamında Firdovsi buyurur:
Əgər madərə səh banu bodi,
Məra sim o zar ta be zənu bodi.

Əlbəttə, türk milləti bu iki mədəniyyət axıntısına giribər oldular. Səbəbdən dillərində və ədəbiyyatlarında bir çox ariflər və fərsi sözlər vücuda gəlmişdir. Təfəvüt ancaq burada oldu ki, Avropa millətini rüm millətinin qabağında məğlub olmuşda latın və yunan mədəniyyətinin təsiri altında qaldı. Bizə gəlmişdə, arəb və farslara qalib olduğumuz həqdə, qənam onların mədəniyyəti təsiri altında qaldıq.

Ədəbiyyat və şeirən savayı, bu vaxtdakı türk millətinin arasında nəsil-bənəsil keçmiş çoxlu xalq nəğmələri, nəğillər, tapmacalar, məsəllər və bunlar kimi ağzdan-ağıza söylənən şeylər vardır. Bunların da ustaları və müəhifəzələri xalqın sada şeirlərdir ki, öz üçtəli sazları ilə inدیyadək keçmiş zamanın qəhrəman pəhləvanlarını xalq-züqərdərlərini naql edib, milli ruhumuza əyincə ləzzət vəzir tərəfindən yəradılmış milli nəğmələrin üstündə dayanmaq fikrindəyəm ki, o da "Əsli-Kəram"-ın əşiqəna həkayətindən ibarətdir. Bizim türk xalqının təbii xəyaliyi bu əşiqəna həkayətin qəhrəmanını Azərbaycanda Gəncə şəhərinin bir alleyi-xanədanına [tanınmış bir soyuna] isnad edib. Bu əşiqəna həkayətdə təmiz türk sözlərindən savayı, coğrafi nöqtəyi-nəzarətdə Azərbaycanın bir çox yerlərindən, məsələn Gəncə, Qaraxəş və Murov dağ kimi adlarını almış və bəxusüz həkayətin bir yerində Kəram öz adını Əli xan andlandırması aşkarən bu həkayətin sırf Azərbaycan türklərinin[ə] həkəyisi olmağı şəkəşdir. Bu həkayədə no cürə ki, naql edilir Kəram bir gününəri hal-hazırda da Gəncənin yavuvluğunda, qiblə tərəfindən olan Qaraxəş kəndinə qayıqlıqınan oya qoxmuş İttifaqın həman kəndin yaxınlığında Əsli ədli bir gözəl və cəvənə ərmani qəsmə əşqə yetirir. Qız da onun gərəkə ona məhəbbət göstərir. Əslinin atisi Qara Malik qızının Kərama əşiqə olmağına əcizli tutub darhal qızını götürüb Anadoluya doğru qaçır. Kəram da ata-anasını və vətəni-ni tark edib məhəbbəsinin dalınca yollanır. Fəqət, axırda Qara Malik onların niəhəna birca şərlə razı olur. Əlbəttə, o şərt də Kəramın öz məzhəbindən və millətindən əl çəkəməsi şərhi imiş. Bu şərt ortallağı gəlmişdə, Kəramın qəlbində iki eşqin bir-birilə mübarizə təmadis, yəni bir tərəfdən Kəramın öz sevgilisini bəyiləsi olan nəhayətisiz məhəbbəti, o biri tərəfdən da millətinə və məzhəbinə olan sədəqəti, eşqi onu başlayır yandırmaqda. Bilərixə [axırda] Kəramdağı millət və məzhəb məhəbbəti dəbir eşqinə qalib gəlir və Qara Malikin təklifinə mərədnə qəbul etməyib rədd edir. Bu xüsusda əşiqənin Kərama nisbət səyidlikləri bir para əşiqə şeirlərindən nümunədən özlə yazılır:

Bir güi iləm Ziyad xanın bəğində,
Bülbüllər oxurdu səğimda, salomda.
Qara Malik, qəl eyləmə yamanla,
Bu əhdi-İqrardan dönmək olarmı?
Haya eylə, utangılan süzəndən,
Kəbə-beytullahdan dönmək olarmı?
(yənə var)

Adil xan Ziyadxan

Ədəbi süitunlar

BAHARIN İLHAMLARI VƏ İCTİMAİ RƏMZLƏR

- 1 -

Təsiri əyan olmadadır fəsl-i-bəhərn,
Sədi əyləyəcək dilləri əlhəni həzərn.*
Cəh-cəh edəcək şairi-mürğəni-xoşəhan,
Bu nəğməyə qarşı ruxi-qiğ olmda xəndən.
Cümlə gəlliyər ərzimə eydi-təbi.
Dünyə geyəcək kışeyi-səbzini-cəməndə,
Canlandıracaq toprağı ərvəhi-bəhəri.
Cıldan nigah-əfzəndür əlvəhi-bəhəri.
Aləmdə zühur etmədadır nəş-əti-İxra.
Bir nəş-əti-İxra ki, sazavərli-təməşə.
Bir nəş-əti-İxra ki, təbiətdə əyöndir.
Gülzərdə, əzhərdə, fitrətdə əyöndir.
Simayi-dirəxsəndeyi-xurşidi-səmədan
Nur əməliyi üçün doğacaq dilbəri-gülşən,
Əşər oxuyər pişgəhi-qəncədə bülbül,
Guya ki, deyir qəncəyə: ey qəncə, aqıl, güllü
Gülü, güli: mənə ilham qıl əş əreyi-rəngin,
Dərpərdə nəgin qalmırl rüxsəreyi-rəngin?
Güllər açılır səhneyi-səbzini-cəməndə,
Parlar o çiçəklərdə bir xəndeyi-zəndə.
Rüxsəri-güllü büs ədyər xəndeyi-əhmər,
Ey gül-dəhanim sən nə üçün böylə mükkəddər?
Həlan da tülü etmədini fəsl-i-bəhərnə?
Ey canlı çiçək, örtüli qəlsimni üzənm?
Aç cəhrəni, ey cəhrəyi-məstürü-füsunkər,
Ey qəncə-dəhan, açmağa layiqdir o rüxsər!
Hər şeydə əyan nəş-əti-İxrayi-təbi,
Bürləni bunun: fəsl-i-diləreyi-təbi.
Ya sənə nəgin yox hələ bir nəş-əti-İxra?
Ey "Gülürüm, ey "Cənnət" im, ey ruyi-"Gülərə"!
Səit də sənin bülbülün, əmma ki, sükəndər,
Göstər üzünü, xəlq ədəyən mən dəxişdir.

"Güllər" açacaq olmaz isə bülbül özündə,
Bülbül yəradər zənn edəməz nəğməyi-zində.
Ey sə' parisi, yetər atıq o niqəbin,
İştə şü hicəbin, şü niqəbin, şü səhəbin!

Əbdülsəlimzadə Məhəmməd Hədi

Bəki, 6 aprel 1919

VÜKƏLA ŞURASINDA [NAZİRLƏR KABİNETİNDƏ]

- Daxiliyyə nazirinin Baladivəyi idarəsində bərk tarixi [yolu] ilə yüz min büraxılması haqqında məruzəsindən sonra qət edilmişdir.

Hökumət təhti-İxtiyarında 20 milyon fondan Baladivəyi idarəsinə verilərk üçün yüz min rublə büraxılmış.

- Maliyyə nazirinin dövlət pulların xəzinədə saxlanılması və xüsusi olaraq hesabı saxlanılması barəsindəki məruzəsindən sonra qət edilmişdir:

* "həzar", "həzaran", "həzar-dəstan" – andalibi-xoşəhanın əsasısidir [gözəl səslə bülbülün adlarıdır].

1) Maliyyə nazirinin təklifi təsdiq edilmiş.
2) Maliyyə nazirinin xüsusi hesab barəsindəki təklifi təsdiq edilmiş.

3) Maliyyə nazirinə təpşirilsən ki, birinci və ikinci maddə üçün xüsusi nizamnamə tərtib verilərk üçün lazımı binəgüzərlə qədər büraxılmalı.

- Ərazi nazirinin Kür çayı kənarlarındakı suyun öünü alan hasarların təmiri-türü üçün para təxsisli [ayrılması] haqqında məruzəsindən sonra qət edilmişdir.

- Ərazi nazirinin Şəki şəhərində dağ səllərindən mühafizə etmək üçün məbləğ təxsisli haqqında məruzəsindən sonra qət edilmişdir.

Həman qanun layihəsini təsviblə [bəyənəmklə] təpşirilsən ki, təsdiq üçün Məclisi-Məbusəna idəxl edilmiş. Bundan ötrü lazım olaraq 211.000 rublə hökumət təhti-İxtiyarında 20 milyon fondan hal-hazırda büraxılmış. Fəqət, qanun layihəsi təsdiqindən sonra məbləğ qaytarılmalıdır.

- Maliyyə nazirinin Bakı xəzinəsindən məaş əlanları 1918-ci sənənin 1 sentyabrındaq keçmiş məaş qənam haqqında məruzəsindən sonra qət edilmişdir.

- Türük və Maabir [Nəqliyyat və Rabitə] nazirinin Ermənistan yolları üçün neft büraxılması haqqında məruzəsindən sonra qət edilmişdir.

Hər ay ümum əsas üzrə Ermənistan yolları üçün bəş min put neft büraxılmış. Fəqət, bu şərtlə, Ermənistan tarixi [yolu] ilə Azərbaycanca aparılan və yaxud Azərbaycanca gətirilən mallar azad büraxılmışlar.

NƏZARƏTLƏRDƏ [NAZİRLƏKLƏRDƏ]

Məsəli Nazarətində
Fəhlə məsələlərinə bəxən xüsusi müşavirənin 8 nisan saat 5-də Məsəli Nazarətində [Əmək Nazirliyində] iclası təyin edilmişdir. Müzakirə ediləcək məsələ [məsələlər]:

1) Kasbkarlar İttifaqı layihəsi;
2) Fabrika və zavod komitələri layihəsi.

- Hürriyyət bayramı 12 mart münasibətilə edilmiş tətil üçün bir çox müəssisə və firmalarda fəhlələrin məvaciblərindən o günün hesabını çıxırlar. Bütün dövləti müəssisə və firmaları elan edilir [bildirilir] ki, 12 mart dövləti bayram olduğu üçün hər kəsin məvacibindən çıxılma bəxən. Çünlüm pullar fəhlələrə qaytarılmışdır.

BAKİ XƏBƏRLƏRİ

* Nisanın 3 və 4-də Bakıya gətirilmiş ərzəq:
Buğda 4876 put;
Un 2420 put;
Arpa 3584 put;
Səman 2613 put;
Ođun 240000 put.

1 May bayramı
Türk Ədəmi-Mərkəziyyət firqəsi "Müsavət"-in Bakı Komitəsi tərəfindən 1 May bayramının ümumi və bəyənəlməli bir füzəreyi-kəsbə [proletar] bayramı olduğunu nəzərə alınaq, həman günü tətil etməklə bərabər, bayram saxlamaq təhti-qərarə alınmışdır.

Həmkərlər iticəması haqqında
5 aprelə təyin edilmiş olan Həmkərlər İttifaqı iticəmasının [yığıncəğının] ümum Zaqafqaziyyə fəqli, fəqət Bakı ümumi-müsləman təşkilatları tərəfindən çəğridildiyi və buna Dağıstan, Zakəspə, Zaqafqaziyyə rəngi verilmiş də, Azərbaycan adının çəkilməməsi və bu iticəmayə Gürcüstan demokratiyasının iticəq etməməsi nəzərə alınaraq, Türk Ədəmi-Mərkəziyyə "Müsavət" firqəsinin Bakı Komitəsi tərəfindən həman iticəmayə təsdiq edil-məməsi təhti-qərarə alınmışdır.

Keşlədə
"Müsavət" firqəsi Keşlə şəbəsindən buğünlərdə vəqə olmuş [baş tutmuş] ümumi iclasında şəbəyə həyət-i-ədəra və rəyəsət intixab edilmişdir [seçilmişdir]. Sadriyyə Möhsün Kazimov, müavinliyyə Baladadəq Valizadə, katibliyyə isə Mirzə Süleyman Axundzadə, xəzinədarlığa Məşhədi Hüseynqulu Quluzadə seçilmişdir.

İrən Məarif Cəmiyyəti
Bu günlərdə bir neçə həvəskar ziyalılar yeni bir məarif cəmiyyətinin təşkilinə hazır olmuşlar. Bu cəmiyyəti məarifdən məhrum qalmış İrəni həmvətənlərimizin tərəqqi və taalliləri [inkişafına] yardım edəcəkdir. Vətəninizin parisişəngli məarifə iştiaq [həvəs] edən cəvənənlərin fikrini büsbütün pozmuşda da, yəne təbii vətənpərəstlik qəhri, millətpərvərilik zənninəmə məhv olub gətməyəcəkdir.

Binənileyh [ona görə], ümmühammətlənilərinnimə müqəddəs təşkilatın cüz'ində üzv olmağı tövsiyə edəriz. Məarifə xidmət etmək arzusunda olan çalışqan gənclərimiz Qubərski küçədə [37 nömrədə] "İttihadi-İrəniyan" məktəbində saat 9-dan 2-ə qədər vüqəddiz Hacı müəllim Cəfərzadə cəvən-lərinə müraciət edə bilərlər.

Həyət-i-mütəşəbbisə [Təşəbbüs həyət]

Pulemyot tutulması
Bakı qalabəyisi [koməndənti] qubərnətorə məlum edir ki, Göçəy yueydi İvanovka kəndi əhli Vasilieyev Kazakov, Semyon İvanoviç Dubrovni və Nikolay Savileyev Vlasov iki dəfə pulemyot saxlamaqda müqəssir hesab edilərək bir ay müddətdə həbsə alınmışlardır. Qubərnətorun əmrinə görə məzkur [adi çəkən] şəxslərin cəzası üç ayə qədər uzadılmışdır.

ƏRZƏQ İŞLƏRİ

- Ərəzəq Nəzarəti Kəndlilər İttifaqı Cəmiyyətinə kəndlərdə əhəliyyə pəyləmaq üçün ikinci dəfə olaraq min put düyü, beş yüz put kişmiş və iki yüz put lobya büraxmışdır. Təməzlənməsin düyünün girvənski dörd rublə əli qapıkdan, kişmiş üç rublə əli qapıkdan, lobya iki rublə əli qapıkdan təqdim olunaçaqdır [paylan-ılaçaqdır]. Binənileyh [ona görə], ətraf kənd əhəlisə Kəndlilər İttifaqına müraciət edib, məzkur [deyilən] şeylərdən öz hissələrini istəsinlər.

- Səbuñcu Əl dükəni Ərəzəq Nəzarətinə müraciət edib, əhəliyyə pəyləmaq üçün 20 put künçət yağı, 50 put kişmiş, 52 put təməzlənməş düyü və 50 put da lobya istəmişdir. Ərəzəq Nəzarəti məzkur şeyləri cəmiyyətdə büraxıb, künçət yağının girvənskini 18 rublədən, qalan ərəzəq şeylərinin də əvvəlki qəyda ilə büraxıl-masını qərar vermişdir.

FƏHLƏ HƏYATINDAN

Cümə günü aprelin 4-də Binaqədi "Nərodmı dom"-unda [Xalq evində] Binaqədi mədəni dairesi əməlləri və kəndlilərin iclası vəqə olmuşdur [baş tutmuşdur]. İclas açıqlıqda Piri Mürsələdə əhvali-həzira haqqında bəyənərmişdir. Bədəhu [sonra], iclasda bir çox məsələlər müzakirə edilmişdir. O cümlədən su mə-sələsi müzakirə edilmiş böylə qərarənd edilmişdir ki, hərəğah üç gün müddətində qədar Binaqədiyə su gətirilməzə, ümum əməllər tətili edəcəklərdir. Buğünlənə Şışa [Şuşa] şəhərində Azərbaycan ordusunu rus və müsəlman əfiserləri [zabitlər] əski isuli-İdara tərəfindən olaraq iticəq nəğmələri oxumaları kimi qəhri hadisəni müzakirə edərək, qərarənd edilmişdir ki, əfiserlərin böylə xəinənə hərəkətinə qarşı ciddi surətdə protesto edilmiş, təzliklə gənc ordunun böylə müəziz [əzərlil] şəxslərdən təməzlənməş hökumətdən tələb edilmiş. Bundan sonra "Nərodmı dom"-un yenidən düzəlməsi müzakirə edilmiş və bu barədə dəxi qətnəmə çəxərilmişdir.

AZƏRBAYCANDA

Qusur nahiyəsindən
Məşhur millətəparastarımızdan Quba qəzası daxilində Xuluq qəryəli [Xuluq kəndindən] məarifpərvər Hacı Cəvad Valizadəyə 11 mart 335 tarixində məktəbi təşrif edərək cəmaət hərəkəti olduq halda şagirdənə [şagirdlərə] qarşı bərvəçəti-ati iradit-niqət etmişlərdir [əşiqədəki kimi niqət söyləmişlər].

"Ovdatların, həmd olsun sizin bu gün sınıznizə [yaxsınızla] bərabər əlmənz dəxi böyülmüş olduğundan, sızə çox qənamızı ilə bəxəmaq olmaız. Zira sız dördüncü və üçüncü siniflərdə bulunur-sunuz. Bina-bərin [buna görə], söyləyəcəyimiz sözlərə eynicə diqqət etmənz və ona görə hərəkət etmənz lazımdır. Şimdiyə qədar çoxcəq olmuşunuz, məlumunuz olmamış. Fəqət, şimdi təşrif etmişizə bilir və bilmişsiniz ki, bu qənam Xuluq cəmaətə, dənə doğrusu, sizin bəbalərimiz 15 sənədən bəzi zəlim Nizəmlin zülümündə altdnə gizi bir məktəb vücuda gətirilmişdir. Sınızniz müəsid olmağınız üçün məktəbimiz nəyçün gizi olduğunuz dərk etməyəcəksiniz. Ancaq mən sızə səbəbini bəyan edəmişəm. Buz müsləmanların intişar [ayrılması] tarixin əvvətlənə [axırlarına] təsadüf edir. Son zamanlarda gələrkə əz müddətində intişar edən və 400 milyonluq bir kütlə həsil edən müsləmanlardan digər millətlər istisnaqda [gələcəkdə] qeyt edildikləri üçün daima onları, yəni buz müsləmanları təhsil-ələmdən mən etmişlərdir [uzaq saxlanmışlardır]. Zira, tərəqqi və taali [inkişaf, ucalmə] əlməli olduğundan şübhə olmağınız üçün bizi də sərbəstə təhsil-ələmə büraxsayingılar, əz zamanla şübhəsiz ki, buz müsləman milləti dünyəyə hakim olardıq. Binənileyh [ona görə], yəlmiz buz Rusiya müsləmanları deyil, bütün dünyəyəki müsləmanlar bu balayə giriftər olmuşlardır. Fəqət mühərribeyi-həziyyəti-ümumiyyə [həzriki ümumi müharibə] zəlim, qəddər hökmdərlərin bəzisinin müqənzir [məhv], bəzisini dəxi aciz bir halə gətirdiyi üçün onların pəncəyi-qəhri ibadəta qəşqərayə, istiqaliyyətlərini elan etməyi başladılar. İstə milləti-məzkurədən [deyilən millətlərdən] biri dəxi buz Azərbaycan millətiyəz ki, kəndi istiqaliyyətimizi elan, kəndi hökumətimizi təşkil etdik.

İstiqaliyyət nədir? İstiqaliyyət kəndi-kəndini idarə etmək, başqa millətin idarəsinə təbə olmamaq və hökumətim kəndi millətindən olmaq deməkdir ki, bizim də hökumətimiz şimdi Azərbaycan millətindən seçilmişdir. Şimdi məsələ və o məsələni tərəfindən intixab edilmiş [seçilmiş] nazirlər vasitəsilə icra edilir. Həmd olsun, hökumətimizin əsası hürriyyət, ədalət, müsavət qəydasına tövfiqən [yüqün] yaz edilmişdir [qoyulmuşdur]. Fəqət, balada zikr etdiyimiz vəchliə [yuxarıda dediyimiz kimi], millətimiz əvəm olduğu üçün millət arasında təxrib mikrobələri milləti zəhər-ləyərək istiqaliyyətimizə mane olmaq, gözəl hürriyyətimizi, par-lağlarımızı qərazi-səxslərinə qurban etmək istəyərkə, başqa dünürlə təşrif edirlər [yozurlar]. Həlbuki, siz biliniz və nasil ki, cəğrifiyədə oxumşunuz, şimalın Samur nəhrindən bürd edərək [bəyləyərək], cənubun Şimali İrən dəxi daxil olmaq üzrə Azərbaycan təsəmiyyə edilir [adlanır] və məzkur yer üzərində yazsayingı millətlərə dəxi Azərbaycan milləti nəm [adlı] yenidir.

Millətimiz silki-cəlli-əsgərindən [ənəli hərbiçilər təbəqəsindən] daima əfz edirlər, həlbuki əsgər olmasa, bir millət iz və namusunu na ilə mühafizə edə bilməz? Nasil bir sənə bundan müqəddəm [qabaq] gəzmişizə gördük, başımız gəldi, həman işlər yənə ola bilər. Binənileyh, vəz bu kimi işlərə həydan verməyərkə, daima hökumətimizin əvəmirinə mütlə əməli [əməllərinə itəat etməyə] diqqət edin və o mikrobələrin məhvinə çalışın. Yənasın Azərbaycan!"

Şagirdən və cəmaətdən bəzilər "Biz istiqaliyyətimizə mane olan mikrobələri daima məhvə çalısaraq, onları dənə düməniz və onları heç bir zaman istəməyiz. Ümrid edərək ki, onlar da dərk edərək, onlar da çalısalar. Yənasın Azərbaycan hökumətimizi! Yənasın istiqalimiz!" deyə, cavab verdilər.

Xuluq məktəbi-rüşdiyyəsi müdiri: Məhəmməd Şərif

Qarabağ haqqında İngiltərə əsgəri həyatından
(Rəsmi məlumat)
İngiltərə komandanlığı bütün Şuşa, Zəngəzur, Cəbrayıl və Cəvənsür yueydiləri [qəzaları] əhəlisinə icbari surətdə əməl etməkdən ötrü elan edir ki:

1) 1919-cu il martın 10-dan Azərbaycan Hökumətinin qətnəsinə görə doktor [Xosrov bəy] Sultanoz Şuşa, Zəngəzur, Cəbrayıl və Cəvənsür yueydilərinə general-qubərnətor təyin edilmiş, İngiltərə komandanlığının müavinətindən [dəstəyindən] istifadə edir.

2) Davam edən qənanun müvəccinə [qənanulərə əsasən] bütün əhəlinin etmişçəm biliklilyə raf etməkdən [təməmlə arıdan qəndəyindən] ötrü general-qubərnətor nəzəndə altı nəfər müsləman və ərmanidən ibarət bir şura təşkil edilir.

3) İngiltərə komandanlığı nümayəndəsinin sifəti ilə həmin şuraya İngiltərə həyatından bir zabit dəxi ola bilər.

4) General-qubərnətorluq dairəsində olan xidmətçilərinin məvacibi və başqa xərclər Azərbaycan Hökuməti xəzinəsindən verilir.

5) Həmi mübahisəli məsələlər Sühl Konfransında həll ediləcəkdir.

6) General-qubərnətorluq dairəsində olacaq əsgəri qəyətə hərəkət [hərbi hissələrin hərəkəti] əvvəlcədən İngiltərə həyatına xəbəq verilməlidir.

7) Bu məlumatla İngiltərə Hökuməti göstərir ki, general-qubərnətorluq dairəsində qənan və əyasiyi qorumaqdan ötrü general-qubərnətor həvalə edilən vəzifələrə əməl edilən zəman general-qubərnətor tərəfindən və onun təşkilatlarından verilən hər bir əməllərə, tədbirlərə bilatərəddü [tərəddüdsüz] əməl etməlidir. İngiltərə komandanlığı hər bir qənanı tədbirlərə müvafiq-ət edəcəkdir.

Bakıda olan İngiltərə qüvvəsi komandanı polkovnik D. Şəttövr 3 aprel 1919 sənəsi, Bakı

Şuşa Müdafiəyi-Milliyə Həyət tərəfindən
Müdafiəyi-Milliyə Həyət-i-İctimaiyyəsi [Milli Müdafiə İctimai Həyət] bununla ümmühammə və qəzə cəmətinə elan edir ki, Türk hökuməti şəhərimizdə hökumət etdiyiy vaxt üzün neçə nəfərdən mürəkkəb [ibarət] köməqçi və yaxud xəzinədar götürüdüyi sırada əvvəl dəfə olaraq özünə xəzinədar qərar ver-diyi Saleh Hüseynov, ikinci olaraq İsgəndər Nasirov isə, üçüncü Seyid Məşhədi Zulfüqar Axundov olub da, Türk ordusu Qafqazdan çəkilməyə kimi yox, buğünə kimi öz xəzinədarlığında davam etdiyindən, Müdafiəyi-Milliyə Həyət-i-İctimaiyyəsi Həlali-Əhmər [Qırmız Aypara] cəmiyyəti ilə bərabər lazım və vacib bildi ki, bir dəstə müfəttis komissiyası təşkil etsin. Həmin niyəyi qövdlən fəhlə [sözənd] işi gətirib, zeylə mühərrər [şaqədə yazılmış] 9 nəfərdən ibarət bir müfəttis komissiyası təşkil etdik.

İştə müfəttis komissiyası: doktor Fərhəd bəy Səidəyev, doktor Tağı Karimov, Kərbəyli Ələkbər bəy Səidəyev, Məşhədi Macid Süleymanov, isə Səfərov, Məşhədi Məhəmmədəli Hüseynov, İsmayil Hacıyev, Məşhədi Şirin Ələsgərov və Murtuzə Əsədov.

Balada mühərrər [yuxarıda yazılan] komissiya iki gecə – ki, ibarət olsun rəbi-ulaxir ayının 4-5-ci gecəsindən, artıq diqqət və etibar ilə məzkur Məşhədi Zulfüqarada olan istər hökumət binəgüzərlili [sərəncamı] ilə olan mədaxil-məxərici, istər müdafiəyi-milliyə [milli müdafiə] üçün toplanan pulun və sərfinin haqq-hesabını layiqinə verdikdən əlavə, nəcə rəqəm və nəcə rəqəm də 20 min manatdan ziyadə balada mühərrər Məşhədi Zulfüqarın alındığı, cəmaətdən bir kimsədə belə xəbərdar olmağınız hesabı göstərib, təyin etdiyimiz müfəttis komissiyası haqq-hesabın artıq dərəcə mütəəzəm olduğundan dolay şəhərimizdə əvvəl dəfə olaraq bu cür müsəlman icində hesabı-layiqli aparıldığını gördükdən, izhəri-təşəkkür etməklə bərabər, Məşhədi Zulfüqarın mamnun qaldıqlarını məclisə təqdim etdik.

Məclis 62 nömrəli Müdafiəyi-Milliyə Həyət-i-İctimaiyyəsi məzbatəsinə [protokollunda] qeyd etdirdiyinə əlavə olaraq, Məşhədi Zulfüqarın izhəri-təşəkkür edib də və cəmaətə elan etməyi lazım və vacib bildi.

Müdafiəyi-Milliyə Cəmiyyətinin sadri: Karim Məhəmmədov
Katib: Zeynalabdin

Salyandan
Salyan əxzi-əsgər [hərbi çağırış] şöbəsi Salyan və ətrafından hənlə [hələ, hal-hazırda] əsgər toplamaqla məşğul bulunur və toplanan əsgərimiz pəydarpey [bir-birinin ardınca] Salyana təşhid olunur [yığılır].

Buğünədə Salyana təbə Xilli qəsəbəsi cəmaətindən martın 20-də bir qədar əsgər toplanmışdır. Bura mütəbərrəndən [mütəbərrə şəxslərindən] Məhəmməd cəvənələri kəndi başğəsində bir müşayət məclisi tərtib edərək həm əsgərləri və həm da qəsəbə rüəssəsin [başçəlini] məclisə dəvət etmişdir. Məclisdə əklüşür bə'dində [ləməkl-çikməklə sonra] axund Molla Ağabəbə Axundzadə cəvənələri əsgərləri və onun vəzəfi-müqəddəsəsinə [müqəddəs vəzifələrinə] dair müfəssəl bir niqət idərək [niqət söyləyərkə] əsgərlərə dəxi etmişdir.

Bundan sonra əsgərlərin miyanında [arasında] ələttəsəvi təqəsim olunmaq [bərabər surətdə böllünməkl] üzrə atıdəki zəvət bərvəçətilir [əşiqədəki şəxslər bu qəyədədə] isə etmişlərdir.

Məhəmməd Məhəmməd 1000 manət, Əbdürrəhman Məhəmməd 500, axund Molla Ağabəbə 225, Adil 200, Məşhədi İsmayil 200, Mirmustafə 200, Kərbəyli Fətulla 200, Xəlil 200, Əyvaz 200, Məş-hadi Əlibəla 200. Sairləri də 100-dən 50 manatə qədər iana etmişlərdir ki, məcmucusu [cəmi] 6400 manət bir yekun təşkil etmişdir.

Bundan əlavə, Xançəvənəli (Astanlı) cəmaətindən əsgər toplana bilmişdir. Məzkur [deyilən] cəmaət dəxi Xilliyə mütəbərrəndən [onlara uyaraq] 12000 manət toplaşdırıb və əsgərləri miyanında müəvəzi olaraq təqəsim etmişlərdir [əsgərlər arasında bərabər böllünmüşlər]. Fəvqəzlik [yuxarıda deyilən] İnananın 400